

את אחי אנכי מבקש

נח

"כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבר מי נח עוד על הארץ פן נשבעתי מקצף עליך ומגער בך" (ישעיה נד ט)
'מי נח' אקרון, דהוא גרים דאקרון על שמייה (זוה"ק ג טו).

תא חזי, מה בין משה לשאר בני עלמא. בשעתא דאמר לה קודשא בריה הוא למשה (שמות לב) 'ועתה
הניחה לי וגוי'. ואעשה אותך לגוי גדול וגוי. מיד אמר משה: וכי אשובך דינהון דישראל בגיני. השתא
יימרון כל אנון בני עלמא דאנא קטלית לון לישראל. כמה דעבד נח.

דכינן דאמר ליה קודשא בריה הוא דישיזיב ליה בתיבותא דכתיב 'ואני הנני מביא את המבול מים וגוי'.
וכתיב 'ומחיתי את כל היקום אשר עשיתי מעל פני האדמה ואני הנני מקים את בריתי וגוי ובאת אל
התבה' פינן דאמר ליה דישתזיב הוא ובנוי לא בעא רחמין על עלמא ואתאבידו. ובגין כך אקרון מי
המבול על שמייה כמה דאת אמר 'כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבור מי נח'.

אמר משה: השתא יימרון בני עלמא דאנא קטלית לון בגין דאמר לי 'ואעשה אותך לגוי גדול' השתא
טב לי דאימות ולא שפתיון ישראל. מיד 'ויחל משה את פני יי אלהיו' בעא רחמין עליהו ואתער רחמי
על עלמא...

ולא שביק ליה לקודשא בריה הוא עד דמסר גרמיה למותא דכתיב 'ועתה אם תשא חטאתם ואם אין
מחני נא מספרך אשר כתבת'. וקודשא בריה הוא מחיל לון דכתיב 'וינחם יי על הרעה וגוי'. ונח לא עבד
פן אלא בעא לאשתזבא ושביק כל עלמא.

ובכל זמנא דדינא שריא על עלמא, רוח קודשא אמר: ווי דלא אשתכח כמשה דכתיב (ישעיה ס"ג) 'ויזכר
ימי עולם משה עמו איה המעלם מים...'. ובגין דשני גרמיה בצלותא עליהו דישראל בנמא. איקרי (על
שמייה) המעלם מים. דאיהו אסיק לון מן נמא (זוה"ק א סו):

מה השיב הקב"ה לנח, כשיצא מן התיבה, וראה כל העולם חרב, והתחיל לבכות עליו, ואמר, רבשי"ע,
נקראת רחום, היה לך לרחם על בריותיך?

השיבו הקב"ה, רעיא שטיא, כען אמרת דא, ולא בזמנא דאמרית לך בלישנא רכיכא, דכתיב 'עשה לך
תבת גופר כוי, ואני הנני מביא את המבול כוי, ושחת כל בשר כוי, ויאמר ה' לנח כוי, ואני הנני מביא את
המבול כוי, לשחת כל בשר כוי, ואימר ה' לנח כוי, כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה', כולי האי
אתעכבית עמך, ואמרית לך, בדיל דתבעי רחמין על עלמא. ומכדין דשמעת דתשתזיב את בתיבותא,
לא עאל בלבך בישותא דעלמא, ועבדת תיבותא ואשתזבתא. וכען דאתאביד עלמא, פתחית פומך
למלא קדמי, בעיין ותחוננין?!...

אי"ר יוחנן: בא וראה מה בין הצדיקים שהיו לישראל אח"כ, ובין נח. נח לא הגין על דורו, ולא התפלל
עליו כאברהם. דכיון דאמר הקב"ה לאברהם, 'זעקת סדום ועמורה כי רבה', מיד 'ויגש אברהם
ויאמר... והרבה דברים כנגד הקב"ה, עד ששאל שאם ימצא שם עשרה צדיקים, שיכפר לכל הדור
בשבילם, וחשב אברהם שהיו יי בעיר, עם לוט ואשתו ובניו ובנותיו, וחתניו, ולכן לא התפלל יותר.
בא משה והגין על כל הדור, כיון שאמר הקב"ה למשה, ישראל חטאו 'סרו מהר מן הדרך'. מה כתיב
ביה, 'ויחל משה'. מהו ויחל. מלמד שהתפלל עד שאחזתו חלחלה. רבנן אמרי, לא הניח משה להקב"ה,

עד שנתן נפשו עליהם מן העוה"ז ומן העוה"ב. דכתיב, 'ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני מספרך אשר כתבת'.

א"ר יוסי: מהכא, 'ויאמר להשמידם לולי משה בחירו עמד בפרץ לפניו' (תהלים קו ג). וכן כל הצדיקים הגינו על דורם, ולא הניחו מדת הדין לשלוט בהם.

ונח התעכב עמו הקב"ה, ואמר ליה רבוי דברים, שמא יבקש עליהם רחמים, ולא השגיח, ולא ביקש עליהם רחמים, ועשה התיבה ונאבד כל העולם.

רבי אליעזר ורבי יהושע הוו יתבי בפלכי טבריא, א"ר יהושע, רבי, מה ראה נח שלא בקש רחמים על דורו. אמר לו, אפילו הוא לא חשב בלבו שימלט...

לבתר א"ר אליעזר, על כל דא, הוה ליה למתבע רחמין על עלמא קמי קב"ה, דניחא ליה, מאן דאמר טבא על בנוהי.

מני"ל, מגדעון בר יואש, דלא הוה זכאי, ולא בר זכאי, ומשום דאמר טיבותא על ישראל, מה כתיב ביה. 'ויאמר לו ה' לך בכחך זה והושעת את ישראל מיד מדין, מהו 'בכחך זה'! טיבותא דא דאמרת על בני, יהא לך חילא סגיא, לשיזבותהון מן ידא דמדין (זוהר חדש. מדרש הנעלם כג).

אברהם אבינו

'ויאמר ה' זעקת סדם ועמרה פי רבה וחסאתם פי כבדה מאד. אבדה נא ואראה הפצקתה הפאה אלי עשו כלה ואם לא אדעה... ויגש אברהם ויאמר האף תספה צדיק עם רשע. אולי יש חמשים צדיקים בתוך העיר האף תספה ולא תשא למקום למען חמשים הצדיקים אשר בקרבה. חללה לך מעשת כדבר הזה להמית צדיק עם רשע והיה כצדיק כרשע חללה לך השפט כל הארץ לא יעשה משפט. ויאמר ה' אם אמצא בסדם חמשים צדיקים בתוך העיר ונשאתי לכל המקום בעבורם. ויען אברהם ויאמר הנה נא הואלתי לדבר אל ה' ואנכי עפר ואפר. אולי יחסרון חמשים הצדיקים חמשה התשחית בחמשה את כל העיר ויאמר לא אשחית אם אמצא שם ארבעים וחמשה. ויסף עוד לדבר אליו ויאמר אולי ימצאון שם ארבעים ויאמר לא אעשה בעבור הארבעים. ויאמר אל נא יחר להי ואדברה אולי ימצאון שם שלשים ויאמר לא אעשה אם אמצא שם שלשים. ויאמר הנה נא הואלתי לדבר אל ה' אולי ימצאון שם עשרים ויאמר לא אשחית בעבור העשרים. ויאמר אל נא יחר להי ואדברה אף הפעם אולי ימצאון שם עשרה ויאמר לא אשחית בעבור העשרה" (בראשית יח)

משה רבנו

'וינדבר ה' אל משה לך רד פי שחת עמך אשר העלית מארץ מצרים. סרו מהר מן הדרך אשר צויתם עשו להם עגל מסכה וישתחוו לו ויזבחו לו ויאמרו אלה אלהיך ישראל אשר העלוד מארץ מצרים. ויאמר יהוה אל משה ראיתי את העם הזה והנה עם קשה ערף הוא. ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול. ויחל משה את פני ה' אלקיו ויאמר למה ה' יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים בלחם גדול ובגיד חזקה. למה יאמרו מצרים לאמר ברעה הוציאם לחרג אתם בקרים ולכלתם מעל פני האדמה שוב מחרון אפך והנחם על הרעה לעמך. זכר לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך אשר נשבעת להם בך ותדבר אלהם ארבה את זרעכם ככוכבי השמים וכל הארץ הזאת אשר אמרתי אתו לזרעכם ונחלו לעלם. וינחם ה' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו... ויהי ממחרת ויאמר

מִשָּׁה אֶל הָעָם אַתֶּם חֲטָאתֶם חֲטָאָה גְדֹלָה וְעַתָּה אֶעֱלֶה אֵל ה' אוֹלֵי אַכְפָּרָה בְּעַד חֲטָאתְכֶם. וַיֹּשֶׁב מִשָּׁה אֵל ה' וַיֹּאמֶר אֲנִי חֲטָאָה הִזָּה חֲטָאָה גְדֹלָה וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם אֱלֹהֵי זָהָב. וְעַתָּה אִם תִּשָּׂא חֲטָאתֶם וְאִם אֵין מַחְנִי נָא מִסַּפְרְךָ אֲשֶׁר כָּתַבְתָּ" (שמות לב)

"וַיֹּאמֶר ה' אֵלֵי קוֹם רֵד מִהָר מִזֶּה כִּי שָׁחַת עַמְּךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ מִמִּצְרָיִם סָרוּ מִהָר מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוִּיתִם עֲשׂוּ לָהֶם מִסְכָּה. וַיֹּאמֶר ה' אֵלֵי לֹאמַר רְאִיתִי אֶת הָעָם הִזָּה וְהִנֵּה עִם קִשָּׁה עֲרָף הוּא. הָרַף מִמֶּנִּי וְאֲשַׁמֵּידֶם וְאֶמְחָה אֶת שְׁמֵם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם וְאֶעֱשֶׂה אוֹתְךָ לְגוֹי עֲצוּם וְרַב מִמֶּנּוּ" (דברים ט יב-יד)

"שלא עשני גוי"

נח אברהם ומשה

"וַיֹּאמְרוּ בְּזוּהָר, שְׁחַסְדֵיךָ שֶׁל מֹשֶׁה הֵיוּ גְדוֹלִים מִשֶּׁל אַבְרָהָם.

וּבְאַבְרָהָם אֲבִינוּ, אַעֲיִ"פ שְׁמֵדֶת-חֲסֵדוֹ הֵיטָה גְדוֹלָה מְאֹד, וְלֹא הָיָה כֵּנֵחַ שֶׁלֹּא בִקֵּשׁ רַחֲמִים עַל רַשְׁעִים בְּנֵי-דוֹרוֹ, מִ"מ לֹא בִקֵּשׁ רַק בְּתַנְאֵי "אוֹלֵי יִמְצְאוּן שֵׁם עֲשֵׂרָה", אֲבָל מִשְׁרַעֲיִ"ה בִקֵּשׁ בְּלֹא שׁוּם תַּנְאִים "אִם תִּשָּׂא חֲטָאתֶם, וְאִם אֵין - מַחְנִי נָא מִסַּפְרְךָ אֲשֶׁר כָּתַבְתָּ", שֶׁהִיא מִסִּירֶת-נֶפֶשׁ אֲפִילוֹ מֵעוֹלָם-הַבָּא, כִּי הַסֵּפֶר שֶׁל הַקַּב"ה הוּא עוֹה"ב עֲצָמוֹ (אֲגָרוֹת הַרַאֲיִ"ה. אֲגָרֶת תִּקְנָה)

לוט

"וַיֹּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים אֶל לוֹט עַד מִי לָךְ פֶּה חָתָן וּבְנֵיךָ וּבְנֹתֶיךָ וְכָל אֲשֶׁר לָךְ בָּעִיר הוֹצֵא מִן הַמְּקוֹם. כִּי מִשְׁחַתִּים אֲנַחְנוּ אֶת הַמְּקוֹם הַזֶּה כִּי גְדֹלָה צַעֲקָתְךָ אֶת פְּנֵי ה' וַיִּשְׁלַחְנוּ ה' לְשַׁחֲתָהּ" (בראשית יט יב-יג)

עוֹד מִי לָךְ פֶּה - פְּשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא מִי יֵשׁ לָךְ עוֹד בְּעִיר הַזֹּאת חוּץ מֵאַשְׁתְּךָ וּבְנוֹתֶיךָ שֶׁבְּבֵית... וּמִ"א עוֹד מֵאַחַר שְׁעוֹשִׁין נִבְלָה כּוֹזֵאת מִי לָךְ פֶּתַחוֹן פֶּה לְלַמֵּד סְנִיגוּרִיא עֲלֵיהֶם שֶׁכָּל הַלֵּילָה הִיא מְלִיץ עֲלֵיהֶם טוֹבוֹת. קְרִי בִיה מִי לָךְ פֶּה (רש"י)

רַבִּי עֲזַרְיָה וְרַבִּי יְהוּדָא בַר רַבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רִיב"ל אָמַר: עַל הַכֹּל הַקַּב"ה מֵאַרְיֵךְ אֲפֹ חוּץ מִן הַזְנוֹת מֵאֵי טַעֲמָא 'וִירָאוּ בְנֵי אֱלֹהִים וְגוֹי וּמָה כְּתִיב בְּתַרְיָה 'וַיֹּאמֶר ה' אֲמַחָה אֶת הָאָדָם'. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בַּר לׁוֹי בְּשֵׁם ר' פְּדִיָּה אָמַר: כָּל אוֹתוֹ הַלֵּילָה הִיא לוֹט מִבְּקֵשׁ רַחֲמִים עַל הַסְדוּמִיִּים וְהֵיוּ מִקְבֻלִין מִידוֹ כִּיוֹן שֶׁאָמְרוּ לוֹ 'הוֹצִיאֵם אֲלֵינוּ וְנַדְעָה אוֹתָם' לְתַשְׁמִישׁ אָמְרוּ לוֹ 'עוֹד מִי לָךְ פֶּה' לְלַמֵּד סְנִיגוּרִיא עֲלֵיהֶם מִכָּאן וְאֵילֶךְ אֵין לָךְ לְלַמֵּד עֲלֵיהֶם סְנִיגוּרִיא (בראשית רבה נה)

"וַיִּכְמוּ הַשָּׁחַר עָלָה וַיִּצְאוּ הַמְּלָאכִים בְּלוֹט לֹאמַר קוֹם אֶת אֲשֶׁתְּךָ וְאֶת שְׁתֵּי בָנֹתֶיךָ הַנִּמְצָאוֹת פֶּן תִּסָּפֵה בְּעוֹן הָעִיר. וַיִּתְמַהֲמָה וַיִּחְזִיקוּ הָאֲנָשִׁים בְּיָדוֹ וּבְיָד אֲשֶׁתוֹ וּבְיָד שְׁתֵּי בָנֹתָיו בְּהִמְלַת ה' עָלָיו וַיִּצְאָהוּ וַיִּנְחָהוּ מִחוּץ לָעִיר. וַיְהִי כְּהוֹצִיאֵם אֶתֶם הַחוּצָה וַיֹּאמֶר הַמְּלַט עַל נַפְשֶׁךָ אֶל תַּבֵּיט אַחֲרֶיךָ וְאַל תַּעֲמֹד בְּכָל הַכֹּפֶר הַהֲרָה הַמְּלַט פֶּן תִּסָּפֵה... מִהָר הַמְּלַט שָׁמָּה כִּי לֹא אוֹכַל לַעֲשׂוֹת דְּבָר עַד בְּאֶד שָׁמָּה עַל פֶּן קָרָא שֵׁם הָעִיר צוּעַר. הַשְּׁמֵשׁ יָצָא עַל הָאָרֶץ וְלוֹט בָּא צַעֲרָה. וְהוּא הַמְּסִיר עַל סֹדֶם וְעַל עַמְרָה גְּפָרִית וְאֵשׁ מֵאַת ה' מִן הַשָּׁמַיִם. וַיִּהְפֹּךְ אֶת הָעָרִים הָאֵל וְאֶת כָּל הַכֹּפֶר וְאֶת כָּל יוֹשְׁבֵי הָעָרִים וְצִמַח הָאֲדָמָה" (בראשית יט טו-כה)

לְבַלְתֵּי יַדְח מִמֶּנּוּ נִדְח (שְׁמוֹ"ב יד יד)